

Tìm hiểu Hanbok - Trang phục truyền thống Hàn Quốc trong cuộc sống hiện đại phục vụ giảng dạy Văn hóa Hàn Quốc phần Văn hóa mặc

Nguyễn Minh Trung *, Phan Huỳnh Minh Tú **

* ThS, NCS. Bộ môn Ngôn ngữ Hàn Quốc, Trường Cao đẳng Bách Khoa Sài Gòn

** ThS, NCS. Bộ môn Ngôn ngữ Hàn Quốc, Trường Đại học FPT (phân hiệu Cần Thơ)

Received: 8/10/2023; Accepted: 16/10/2023; Published: 20/10/2023

Abstract: Hanbok, a typical traditional cultural product of the Korean people, has a long history of development along with the formation and development of Korean society from the Joseon Dynasty to modern times. Hanbok is not only a cultural feature but also represents the ideology of the Korean nation. From materials, colors, designs, and textures, Hanbok has been adorned with high value in life and it is one of the three elements of “food – clothes - housing” that deeply imbues the quintessence of the country’s culture. Korea. This article provides the modern cultural values that traditional costumes - Hanbok in modern life bring to serve the teaching of Korean culture in wearing culture filed.

Keyword: Korea, Korean culture, Hanbok, Saenghwal Hanbok, Gaeryang Hanbok.

1. Đặt vấn đề

Ngày nay, trong cuộc sống hiện đại trang phục của người Hàn Quốc ngày càng trở nên đa dạng, từ quần Jeans, các một thời trang “hot” đến những bộ comple may đo và các một thời trang thiết kế sang trọng. Tuy nhiên, trong tất cả những bộ trang phục được chiêm ngưỡng thì nổi bật nhất vẫn là Hanbok, một bộ trang phục dân tộc được người Hàn Quốc ở mọi lứa tuổi chọn mặc trong những ngày lễ hội truyền thống hay những buổi trình diễn nhạc Hàn Quốc. Tuy nhiên, việc giảng dạy phần Văn hoá mặc của học phần Văn Hoá Hàn Quốc hiện nay, chúng ta đều đưa ra một cách khái quát về Hanbok nhưng chưa thật sự đi sâu vào sự biến đổi của Hanbok trong đời sống hiện đại, đồng thời thông qua bài viết này, chúng tôi muốn tập trung trình bày sự thay đổi đó và mong muốn giúp cho sinh viên chuyên ngành Hàn Quốc học, Ngôn ngữ Hàn Quốc và những ai có sự quan tâm đến văn hoá trang phục Hàn Quốc có cái nhìn toàn diện về lịch sử nguồn gốc ra đời, đặc điểm của trang phục về chất liệu, màu sắc, hoa văn từ truyền thống đến hiện đại, từ đó hiểu được sự trân trọng, tiếp thu và sáng tạo có hiệu quả của người Hàn Quốc đối với văn hoá truyền thống.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Vài nét về lịch sử và nguồn gốc ra đời của Hanbok

Hanbok đại diện cho một trong những khía cạnh dễ thấy nhất của văn hóa Hàn Quốc, đó chính là văn hóa mặc. Hanbok truyền thống của Hàn Quốc có lịch

sử lâu đời, căn cứ theo những hình vẽ trên những bích hoạ trong các lăng tẩm của vị vua từ tận thời Tam Quốc Triều Tiên (thời đại Goguryeo (Cổ Cao Ly), Silla (Tân La) và Baekje (Bách Tế), từ năm 57 trước Công Nguyên đến năm 668 sau Công Nguyên). Vào thời Goguryeo, trang phục của người Hàn chịu ảnh hưởng rất nhiều của Trung Hoa và tư tưởng Phật giáo. Đó chính là thời điểm khởi đầu của Hanbok.

Cuối thời Tam Quốc Triều Tiên, những người phụ nữ quý tộc mới bắt đầu mặc áo khoác dài tới ngang hông (được thắt lại ở eo) và váy dài phủ kín chân, còn đàn ông quý tộc thì mặc quần rộng, bó lại ở mắt cá chân và áo chên có thắt lưng ở eo. Ở thời Cao Ly (Koryeo) (918 – 1392), Chima (váy thắt eo cao) được mặc ngắn hơn, Jeogori (áo khoác ngắn) chỉ mặc tới eo và trên ngực có thắt Otgoreum (nơ) (thay cho thắt lưng) còn ông tay áo được cắt lượn một đường cong rất nhẹ nhàng và thanh thoát. Trong triều đại Triều Tiên (Joseon), Jeogori của phụ nữ được thiết kế chặt hơn và ngắn hơn. Vào thế kỷ XVI, Jeogori rất rộng và dưới tận dưới eo, nhưng đến cuối triều vua Triều Tiên (thế kỷ XIX), chiếc áo này còn được thiết kế ngắn lại tới mức nó không che được hết ngực. Thời cuối triều đại Triều Tiên người dân Hàn Quốc mặc Chima dài và Jeogori ngắn, vừa vặn. Dưới lớp Chima người ta phải mặc rất nhiều lớp váy lót để váy phồng lên và đẹp hơn. Như vậy có thể khẳng định một số thành phần cơ bản của Hanbok ngày nay như Jeogori (áo khoác ngắn), Baji (quần dài) và Chima (váy thắt eo cao) có lẽ đã được mặc từ rất lâu đời

nhưng mãi đến thời Tam Quốc Triều Tiên thì kiểu áo hai phần như ngày nay mới định hình.

2.2. Đặc điểm của Hanbok trong cuộc sống hiện đại

Thời xưa khi tình trạng phân chia giai cấp còn nặng nề thì ở Hàn Quốc, chất liệu và màu sắc, hoa văn của trang phục chính là căn cứ phân biệt tầng lớp xã hội. Đây cũng là những thông tin khái quát nhất mà chúng tôi thường cung cấp cho người học, nhưng với nguồn ngữ liệu còn hạn chế, các sự biến đổi của Hanbok từ truyền thống đến hiện đại thì chưa được làm rõ nét. Vì vậy, khi giảng dạy, chúng ta nên cập nhật sự biến đổi của Hanbok để có cái nhìn toàn diện hơn.

Nếu như thời xưa sự đa dạng ấy là để phân biệt giai cấp thì ở thời nay chúng được phục vụ cho nhu cầu mặc đẹp ngày càng cao của người dân. Các nhà thiết kế cũng đã biến đổi chất liệu, kết cấu, kiểu dáng và màu sắc rất nhiều để làm phong phú thêm sự lựa chọn cho khách hàng. Hanbok vẫn giữ nguyên được những nét đẹp đặc trưng, những ý nghĩa tiềm ẩn sâu xa mà lại được cách tân để có thêm nhiều đặc điểm phù hợp hơn với cuộc sống hiện đại.

2.2.1. Chất liệu

Hanbok của tầng lớp thượng lưu được dệt từ cây gai hoặc một loại vải nhẹ cao cấp. Người dân thường thì chỉ được phép mặc áo làm bằng vải bông đơn thuần. Hiện nay thì chất liệu phổ biến cho Hanbok là vải gai, bông, muslin, lụa và satin. Mùa hè thì những chất liệu mỏng và nhẹ hơn được sử dụng để khắc phục phần nào sức nóng của nhiều lớp áo. Đặc biệt vào mùa thu, phụ nữ Hàn Quốc rất chuộng Hanbok may bằng lụa tơ, bởi khi đi lại sẽ tạo ra âm thanh xào xạc như bước trên lá khô vậy. Vì đất nước hàn đới nên mùa đông ở Hàn Quốc rất lạnh, người Hàn thường mặc thêm áo khoác dày hoặc mặc Hanbok may bằng vải bông dày. Người dân ở phương Bắc thì còn có thêm lông ở trong vải áo để giữ ấm.

2.2.2. Kết cấu và kiểu dáng

Không như những bộ Hanbok trong hoàng gia hoặc Hanbok cầu kì mặc trong dịp lễ hội, Hanbok thường ngày rất đơn giản. Jeogori và Chima được thay đổi độ dài, Otgoreum cũng có thể ngắn cho gọn lại hay Chima được làm xòe ít hơn nhưng vẫn đảm bảo rộng rãi và dễ cử động. Dáng Hanbok nữ tuy không ôm sát người như Áo Dài nữ của Việt Nam nhưng chính đặc điểm Jeogori ngắn và Chima dài ở nữ và Delleyong (thắt lưng) được thắt cao ở nam đã làm cho người mặc có dáng vẻ cao và thanh thoát hơn.

Hanbok nữ bao gồm hai phần chính là Jeogori và Chima. Jeogori là áo khoác ngắn, Chima là váy

thắt eo cao. Jeogori có thể ngắn chỉ vừa đủ che ngực hoặc dài đến eo (với hình dáng lườn liềm cong lên hoặc đơn giản là gấu áo thẳng). Đi kèm với Jeogori là Otgoreum (nơ), được tạo nên từ hai dải vải dài buộc chặt vào nhau. Bên cạnh đó cũng không thể thiếu Boseon (giày vải hình thuyền). Ngoài ra còn mặc một lớp “Hanbok trong” cũng có thể có Jeogori nhưng tất cả đều là màu trắng.

Hanbok nam bao gồm Jeogori (áo khoác ngoài), Baji (quần dài) và Durumagi (áo choàng). Durumagi dài đến đầu gối hoặc hơn, Jeogori ngang hông, Baji thì rộng và bó ở gấu. Đi kèm với Hanbok nam và nữ là Gat (mũ), Dalleyong (dây buộc ngang lưng) và Boseon. Cũng như Hanbok nữ, Hanbok nam cũng có một lớp mặc trong màu trắng.

Đi cùng với Hanbok ngoài các kiểu mũ đội đầu của nam ra còn có rất nhiều phụ kiện của nữ như trâm, hoa cài, mũ, dây buộc tóc,... đặc biệt rất nhiều màu sắc và đa dạng. Hanbok không có túi tiền nên người mặc thường mang những túi nhỏ làm bằng lụa, có thể thêu thêm họa tiết, gọi là Joomeori.

2.2.3. Màu sắc và họa tiết

Họa tiết trong Hanbok cũng thường thiên về các họa tiết thiên nhiên hoặc những biểu tượng cao quý như rồng phượng, có thể là in chìm trên nền vải lụa, satin, gấm,... hoặc thêu tay đủ các hình thù rất cầu kì và tinh tế. Một họa tiết cũng khá phổ biến trên Hanbok là hình tròn âm dương, hoặc hình tròn chia làm ba phần với ba màu cơ bản là đỏ, vàng và lam.

Thời xưa ở Hàn Quốc giới thượng lưu được mặc quần áo nhiều màu sắc rực rỡ, những màu sáng được dành cho trẻ em và các bé gái, còn màu dịu hơn thì dành cho những người trung niên. Theo luật xưa còn quy định người dân thường chỉ được phép mặc quần áo màu trắng, nhưng trong những dịp đặc biệt họ được phép mặc các trang phục màu hồng nhạt, màu xanh lá cây nhạt, xám và màu than. Lịch sự hơn, khi đàn ông đi ra ngoài, họ mặc thêm Durumagi dài tới đầu gối. Hanbok cho giới trẻ và cho trẻ em chung một đặc điểm là đa sắc màu, thường là màu sáng và họa tiết khá phong phú. Còn Hanbok cho người lớn tuổi thường sử dụng vải trơn, gam màu ít nổi bật hơn để tạo sự trang trọng.

Hanbok vốn nổi tiếng cả thế giới về sự đa sắc bởi màu sắc của Hanbok không phụ thuộc nhiều vào dịp mặc, chỉ trừ tang lễ thì người Hàn Quốc thường mặc Hanbok bằng vải gai trắng hoặc vùng vải đen, nếu là người thân của người đã mất thì nữ thường đeo một chiếc nơ nhỏ màu trắng trên tóc. Hanbok cho lễ cưới thì thường có họa tiết rồng phượng, những họa

tiết xưa được thêu rất tỉ mỉ trên các bộ Hanbok của hoàng gia hoặc Hanbok mặc khi tham gia vào những sự kiện lớn.

2.3. Sự cách tân và ứng dụng của Hanbok trong cuộc sống hiện đại

Bên cạnh Hanbok truyền thống thì Hanbok cách tân ngày nay có hai loại phổ biến là Saenghwal Hanbok (생활 한복) và Gaeryang Hanbok (개량한복), cả hai loại này đều được thiết kế đơn giản đi so với Hanbok truyền thống. Hai loại Hanbok hiện đại có rất ít sự thay đổi về chất liệu và họa tiết mà phần nhiều là ở kết cấu, chủ yếu là ở chiều dài của Jeogori và Chima. Nếu như ban đầu Jeogori dài đến ngang eo, cạp trên của Chima cũng cao đến đó thì sau này Jeogori được rút ngắn lại, chỉ vừa đủ che hết phần ngực, còn cạp của Chima thì được nâng cao lên, mặc đến quá ngực và độ dài được giảm bớt. Vì đặc điểm của Chima là xoè khá rộng nên thay đổi như vậy làm giảm sự vướng víu của bộ trang phục và tạo cho người mặc dáng vẻ cao ráo thanh thoát hơn. Những cách điệu của Hanbok chủ yếu diễn ra ở Hanbok nữ. Hanbok nam đương đại chỉ có điểm khác là Durumagi dài thường được người mặc thay bằng áo khoác cộc tay và chỉ dài qua hông. Hanbok nam kiểu này thường xuyên được đồng đạo người dân sử dụng vì vẫn giữ được vẻ trang nghiêm đứng đắn mà khi mặc lại thuận tiện hơn mặc Durumagi dài.

Tuy nhiên, mục đích sử dụng của hai loại Hanbok này là khác nhau nên những nét cách tân cũng có phần khác. Saenghwal Hanbok được thiết kế để thuận tiện hơn trong sinh hoạt hằng ngày. Tuy phần lớn người dân Hàn Quốc mặc trang phục hiện đại khi đi làm và Hanbok chỉ được mặc vào dịp lễ tết, hiếu hỉ, nhưng cũng có rất nhiều người mặc loại Saenghwal Hanbok này hằng ngày để làm việc. Bởi vải của Saenghwal Hanbok là những loại vải bền, dễ mặc, dễ bảo quản. Saenghwal Hanbok cũng được giản lược đi, chỉ còn quần bó gấu hoặc váy ngắn hơn so với Hanbok truyền thống, đi cùng với áo dài đến ngang hông. Vì mục đích chính là để sinh hoạt hằng ngày thuận tiện hơn nên màu sắc và họa tiết của Saenghwal Hanbok có phần đơn giản. Saenghwal Hanbok đa phần được những người đứng tuổi và trẻ em ưa thích vì dễ cử động khi mặc và rất tiện lợi trong cuộc sống đời thường.

Nếu như Saenghwal Hanbok nhấn mạnh vào sự đơn giản và tiện dụng hằng ngày thì Gaeryang Hanbok nhấn mạnh vào vẻ ngoài thời trang rất bắt mắt với mục đích làm phong phú vẻ đẹp của Hanbok và quảng bá hình ảnh của Hanbok nói riêng cũng

như Hàn Quốc nói chung đến với thế giới. Gaeryang Hanbok có những cách tân hết sức táo bạo. Tay áo của Jeogori được thay bằng tay bông, cắt ngắn, hoặc bỏ hẳn cùng với cả phần cổ áo, để lộ bờ vai trần của người mặc. Chima có thể xẻ tà cao, cũng có thể chỉ là rút ngắn đi với độ dài có thể bớt đến một nửa giống như một chiếc váy cỡ trung. Hầu hết Gaeryang Hanbok dù có cách điệu đến cỡ nào cũng vẫn giữ lại nét đặc trưng của Hanbok là Otgoreum, tuy vậy cũng có nhiều trường hợp nơ không còn mà Chima chỉ được mặc với một chiếc áo ngắn may liền vào váy. Gaeryang Hanbok thường được mặc ở những sự kiện lớn, hoặc trong các cuộc thi sắc đẹp, trên các sàn diễn thời trang của Hàn Quốc.

3. Kết luận

Qua tìm hiểu ta đã thấy Hanbok từ truyền thống đến hiện đại đều rất đa dạng về chất liệu, màu sắc cũng như họa văn. Đó là những kiến thức quan trọng để chúng tôi cung cấp cho người học một cách nhìn tổng quát nhất về Hanbok, đặc biệt là đối với sinh viên chuyên ngành đang nghiên cứu về Hàn Quốc học. Những điều này đều phản ánh rất rõ ràng tư tưởng cũng như những đặc trưng khí hậu của “xứ sở Kimchi” giúp cho chúng ta hiểu rõ hơn về nền văn hoá dân tộc của người dân Hàn Quốc. Hanbok đã trải qua nhiều giai đoạn biến đổi và đến ngày nay cũng được cách tân để phù hợp với nhu cầu và yêu cầu của người mặc. Hanbok cách tân không những vẫn lưu giữ được những nét đẹp truyền thống đặc trưng của dân tộc Hàn mà còn trở nên tiện dụng hơn trong cuộc sống hằng ngày, hơn thế nữa còn góp phần quảng bá hình ảnh của đất nước đến với bạn bè thế giới thông qua chính vẻ đẹp cách tân của bản thân bộ trang phục.

Tài liệu tham khảo

1. Anh Văn, Nguyễn Kiên Dũng (Biên dịch) (2005). *Hàn Quốc - Đất nước và con người*. NXB Thời Đại, Việt Nam.
2. Hoàng Thị Yến (Chủ Biên), Nguyễn Thị Nguyệt Minh, Oh Ja Kyung. (2019). *질의 응답으로 배우는 한국 전통문화의 이해 (Hỏi và đáp tìm hiểu Văn hóa truyền thống Hàn Quốc, Văn hóa ăn - mặc - ở)*. NXB Doso, Hàn Quốc.
3. Shin Ho Chul, Lee Hyung Hee, Bae Hyun Dai, Kim Bo Kyung, Lee Eun Sun (Nhiều dịch giả: Trần Nguyễn Nguyên Hân, Lê Thị Thanh Mai, Nguyễn Thuỳ Dương, Hoàng Thị Hải Anh, Nguyễn Mạnh Cường). (2022). *Văn hoá và lễ nghi Hàn Quốc dành cho người học tiếng Hàn*. NXB Hồng Đức, Việt Nam.
4. Nguyễn Trường Tân (2019). *Tìm hiểu văn hoá Hàn Quốc*. NXB Thanh Niên, Việt Nam.